

УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДХОДІВ ЩОДО ОЦІНКИ ЦИФРОВИХ АКТИВІВ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА¹

Лабунська Світлана Віталіївна

доктор економічних наук, професор,

провідний науковий співробітник,

Братиславський університет економіки та менеджменту, Словачка Республіка,

професор кафедри обліку і бізнес-консалтингу

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Україна

ORCID ID: 0000-0002-0989-6806

IMPROVEMENT OF APPROACHES TO THE EVALUATION OF DIGITAL ASSETS FOR DETERMINING THE INNOVATIVE POTENTIAL OF AN ENTERPRISE

Svitlana Labunska

Doctor of Science in Economics, Professor

Established Researcher,

Bratislava University of Economics and Management, Slovak Republic,

Professor of the Department of Accounting and Business Consulting,

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Ukraine

ORCID ID: 0000-0002-0989-6806

Постановка проблеми. За умов складного економічного становища, в якому опинилась Україна внаслідок агресії з боку російської федерації, пошук драйверів сучасного розвитку та післявоєнного відновлення має стратегічне значення як на рівні національної економіки в цілому, так і на рівні окремих галузей та підприємств. Проблема посилюється обмеженістю наявних елементів ресурсного потенціалу підприємств, зокрема фінансових, матеріальних та трудових ресурсів. Виходом із такої ситуації може бути подальший розвиток та

¹ **Acknowledgements** Scientific Paper was elaborated within the framework of the project EU Next Generation EU through the Recovery and Resilience Plan for Slovakia under the project No. 09I03-03-V01-00081

впровадження у всі бізнес-процеси сучасних технологій і на основі цього оптимізація ресурсного потенціалу бізнес-одиниць та реструктуризація активів в напрямку збільшення частки нематеріальних активів. Економіки країн з високим рівнем технологічного розвитку та значною часткою доданої вартості у структурі ВВП характеризуються активним залученням нематеріальних активів до бізнес-процесів. Недосконала оцінка нематеріальних ресурсів, зокрема цифрових активів часто призводить до того, що інноваційний потенціал може бути недооцінений, а управлінські рішення часто приймаються на основі неповної інформації.

Аналіз досліджень та публікацій. Згідно з даними Brand Finance (2024)[1], світова вартість нематеріальних активів досягла 79,4 трильйона доларів США, перевищивши матеріальні активи, які становлять 68,8 трильйона доларів США та зростають прискореними темпами порівняно з матеріальною складовою, рис.1.

Рис1. Динаміка зміни активів у світовій економіці [1]

Левову частку сучасних нематеріальних активів компаній займають цифрові активи, що базуються на блокчейн технологіях. За даними Precedence Research (2024), ринок блокчейн технології у 2025 році досягне 41,15 млрд. доларів США і, за прогнозами, зросте майже в 70 разів до 2034 року [2].

Згідно IMD World Digital Competitiveness Ranking [3], штучний інтелект (ШІ), блокчейн та квантові обчислення можуть розширити цифровий розрив, між

національними економіками, але вони також можуть стимулювати інновації та змінювати галузі, економіку та суспільства.

Підкреслимо, що блокчейн сьогодні служить не лише інструментом для фінансових транзакцій, але й технологічною основою для прозорості, безпеки та забезпечення ефективного функціонування системи менеджменту та характеризує рівень інноваційного потенціалу підприємства.

Саме блокчейн технології стають основою створення та використання в бізнес- процесах таких цифрових активів підприємства як смартконтракти та криптовалюта. Зараз ринок смартконтрактів оцінюється в 1,9 млрд. доларів США [4] та, як очікується, досягне 14,9 млрд доларів США до 2033 року. Виходячи з цього, цифрові активи та оцінка їх впливу на результати діяльності підприємств набагато частіше стають предметом досліджень науковців [5-9]. В означених дослідженнях особлива увага звертається на проблеми інтеграції блокчейну в бухгалтерський облік, підкреслюючи його потенціал для оптимізації облікових процесів, з одного боку, а з іншого - на складності та недосконалості оцінки цифрових активів, створених на підставі блокчейну, для висвітлення їх вартості у фінансовій звітності.

Слід звернути увагу, що питання достеменної оцінки смарт-контрактів , як цифрових активів, вартість яких розкривається у фінансовій звітності на підставі її оцінки згідно МСБО 38 [10] та НПСБО 18 [11], потребує уточнень внаслідок, як правило скороченого терміну використання (іноді менш одного року), що потребує розробки уточнених методів їх знецінення підчас використання . Так, наприклад, згідно з рекомендаціями EFRAG [12] цифрові активи, які використовуються в операціях купівлі-продажу, можуть класифікуватися як запаси відповідно до МСБО 2 [10].

Окрім того потребує уточнення методика оцінки цифрових активів в системі менеджменту підприємства, де до фактичної вартості цифрових активів, зокрема смартконтрактів, можуть бути додані витрати, які можуть бути віднесені на певний вид такого активу. Зокрема це витрати на юридичний супровід, витрати пов'язані з адаптуванням облікових процесів підчас виконання смартконтрактів

в загальну систему програмного забезпечення, що використовується в системі бухгалтерського обліку підприємства. Таким чином, урахування специфіки оцінки цифрових активів в системі менеджменту є ключовим для адекватної оцінки інноваційного потенціалу підприємства та прийняття на основі цього ефективних управлінських рішень, щодо розвитку суб'єктів господарювання.

Метою дослідження є концептуалізація та вдосконалення існуючих підходів до ідентифікації та оцінки цифрових активів, зокрема смартконтрактів, в системі фінансового обліку та як об'єкту управлінського впливу у бізнес-процесах підприємства.

Виклад основного матеріалу. Оцінка інноваційної спроможності сучасних підприємств базується на аналізі ключових компонентів, зокрема рівня інноваційного потенціалу, наявних інноваційних бізнес-можливостей та стану економічної безпеки суб'єкта господарювання [13].

Визначення інноваційного потенціалу підприємства передбачає оцінку його складових, таких як матеріальні, трудові, фінансові та інформаційно-інтелектуальні ресурси. Особливу складність у системі менеджменту становить вимір інформаційно-інтелектуальних ресурсів, оскільки підходи до їх оцінки суттєво різняться між системою фінансового обліку та їх оцінкою як об'єктів управлінського впливу в системі менеджменту підприємства.

Смартконтракти, як цифрові нематеріальні активи, що ґрунтуються на блокчейн-технологіях, повинні визнаватися у системі бухгалтерського обліку підприємства та розглядатися як об'єкти управлінського впливу в рамках системи управління. Це зумовлює необхідність застосування диференційованих підходів до їх ідентифікації та оцінки.

Підхід до оцінювання смартконтрактів у системі менеджменту, підсистемою якої є управлінський облік, суттєво відрізняється від методики оцінки у фінансовому обліку, що базується на вимогах МСБО 38 [10] та НП(С)БО 8 [11]. Відповідно до положень міжнародних і національних стандартів обліку, вартість нематеріального активу визначається виключно на підставі витрат, понесених на його розроблення або придбання.

Водночас у межах системи менеджменту доцільно здійснювати оцінювання дійсної вартості з урахуванням усіх витрат, які можуть бути ідентифіковані як пов'язані з упровадженням та використанням цифрового активу. При цьому більшість таких витрат у системі фінансового обліку визнаються витратами періоду і, відповідно, не підлягають капіталізації у складі вартості цифрових активів, зокрема таких, як смартконтракти.

Згідно з авторським підходом в системі менеджменту підприємства вартість смарт-контрактів повинна визначатися шляхом поєднання капіталізованих витрат на розробку/придбання блокчейн технології під впровадження смартконтрактів у бізнес-процеси (CBI), та некапіталізованих у фінансовому обліку витрат. До останніх можуть бути віднесені витрати, пов'язані з налаштуванням системи управління інформаційною та функціональною підтримкою розвитку впровадження (EFISi) та виконанням зобов'язань сторонами смарт-контракту (EFISe).

Зазначимо, що важливою складовою процесу впровадження та експлуатації смартконтракту є витрати, пов'язані з управлінням ризиками, що виникають у бізнес-суб'єкта та не підлягають капіталізації й визнаються витратами періоду, в якому вони понесені. До них, зокрема, можуть бути віднесені витрати пов'язанні зі псуванням або втратою предмету продажу, повернення продукції(товарів) в неналежному стані, неповне виконання сторонами смартконтракту, яке призвело до втрат продавця та інші. Для мінімізації подібних ризиків пропонується встановлювати резерв на їх покриття, який збільшує для підприємства вартісну оцінку смартконтракту в системі менеджменту (ERI).

Структура запропонованої моделі оцінки має вигляд, формула (1).

$$TCSm = CBI + EFISi + EFISe + ERI \quad (1)$$

де:

TCSm – повна вартість смартконтракту, як об'єкту управлінського впливу в системі менеджменту підприємства.

Склад витрат, що враховуються при оцінці нематеріального ресурсу у формі смартконтракту для уточнення його вартості як об'єкта управління, представлено в табл.1.

Таблиця 1

Загальна оцінка структури витрат для оцінки вартості смартконтрактів, як об'єктів управлінського впливу

Категорія та спрямування витрат	Функціональне призначення
<i>1. Витрати на розробку /придбання програмного забезпечення смарт-контракту (CBI)</i>	
Вартість придбання або розробки власними силами блокчейну для смарт контракту	Капіталізована вартість смартконтракту на дату впровадження в бізнес-процес підприємства
<i>2. Витрати, пов'язані з інформаційним і функціональним забезпеченням розроблення смартконтракту (EFISi)</i>	
Збір і підготовка інформації для попереднього опису	Формування бази для технічного, правового та аналітичного моделювання контракту
Адаптація наявного програмного забезпечення	Інтеграція смартконтракту з ERP-системами (бухгалтерський облік, документообіг)
Юридичний супровід розроблення	Забезпечення відповідності контракту чинному законодавству
Підготовка персоналу	Підвищення кваліфікації працівників для управління смартконтрактами
Формування технічних вимог для розробників	Визначення вимог до смартконтракту відповідно до правових норм і бізнес-цілей
<i>3. Витрати, пов'язані з інформаційним і функціональним забезпеченням впровадження виконання смартконтракту (EFISe)</i>	
Бухгалтерське та аналітичне забезпечення	Забезпечення організаційного, облікового й аналітичного супроводу контракту
Юридичний супровід під час виконання контракту	Підтримка виконання контракту та врегулювання спорів
<i>4. Витрати, пов'язані з хеджуванням ризиків під час виконання смарт-контрактів (ERI)</i>	
Витрати на хеджування ризиків під час застосування смартконтрактів в діяльності суб'єкту господарювання	Формування резервного фонду

[авторська розробка]

Слід зазначити, що витрати, зазначені в позиціях 2-4 табл.1, не капіталізуються у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності . Однак, на

думку автора, ці витрати становлять додаткову вартість нематеріальних ресурсів, створених у процесі діяльності та спрямовані на формування внутрішньо згенерованого гудвілу в результаті впровадження інновацій [14].

Чітка класифікація капіталізованих та некапіталізованих витрат забезпечує відповідну інформаційну основу для прийняття управлінських рішень та оцінки ефективності використання цього нематеріального активу, у тому числі як складової загальної оцінки інноваційного потенціалу підприємства.

Смартконтракти - це цифрові активи, що належать до нематеріальних активів, вартість яких підлягає переоцінці протягом періоду експлуатації. Водночас, цей актив характеризується відносно коротким терміном використання, як правило, не більше трьох років, а найчастіше близько одного року з моменту його впровадження в бізнес-процеси. У разі, якщо блокчейн, згідно з обліковою політикою суб'єкта господарювання, відповідає критеріям необігових активів, зокрема нематеріальних, на думку автора амортизацію слід нараховувати згідно НП(С)БО 8 [11]. У випадку його віднесення до складу МШП, вважається доцільним використовувати підхід, за якого 50% вартості смарт-контракту відноситься до операційних витрат одразу після створення (або придбання), а залишок амортизується протягом усього терміну використання методом прямолінійної (або прискореної) амортизації.

Висновки. У сучасних умовах для відновлення та стійкого розвитку економіки України стратегічного значення набуває пошук драйверів післявоєнного відновлення як на рівні національної економіки, так і на рівні окремих підприємств. Оптимізація ресурсного потенціалу бізнес-одиниць, зокрема через збільшення частки нематеріальних активів, може стати ефективним інструментом підвищення конкурентоспроможності та інноваційного потенціалу підприємств.

Аналіз світових тенденцій свідчить про значне перевищення вартості нематеріальних активів над матеріальними та прискорене зростання ринку цифрових активів.

Дослідження підтверджує, що підхід до оцінювання смарт-контрактів у системі менеджменту істотно відрізняється від методик фінансового обліку, що ґрунтуються на МСБО 38 та НП(С)БО 8. В управлінській системі доцільним є врахування повної вартості цифрового активу, яка включає капіталізовані витрати на розробку/придбання технології та некапіталізовані витрати, пов'язані з інформаційним і функціональним забезпеченням впровадження та виконання смарт-контрактів, а також витрати на управління ризиками.

Запропонована модель оцінки смарт-контрактів в системі менеджменту підприємства дозволяє комплексно визначати їх повну вартість як об'єкта управлінського впливу, інтегруючи як капіталізовані, так і некапіталізовані витрати. Такий підхід забезпечує адекватну оцінку інноваційного потенціалу підприємства та створює інформаційну основу для прийняття ефективних управлінських рішень.

Список використаних джерел:

1. Brand Finance. (2024). *Global Intangible Finance Tracker (GIFT™) — an annual review of the World's Intangible Value*. <https://static.brandirectory.com/reports/brand-finance-gift-100-2024.pdf>
2. Precedence Research. (2024). *Blockchain technology market size: Share and trends 2024 to 2034*. Retrieved September 2, 2025, from <https://www.precedenceresearch.com/blockchain-technology-market>
3. Website of IMD World Digital Competitiveness Ranking. URL: <https://www.imd.org/centers/wcc/world-competitiveness-center/rankings/world-digital-competitiveness-ranking/>
4. Market.us. (2024). *Global smart contracts market by platform (Ethereum, Cardano, Polkadot, BNB Chain, other platforms), by blockchain type (private, public, hybrid), by enterprise size (large enterprises, small & medium enterprises (SMEs)), by end-use industry (BFSI, logistics, real estate, healthcare, retail and other end-use industries), by region and companies – industry segment outlook, market assessment, competition scenario, trends and forecast 2024–2033*. <https://market.us/report/smart-contracts-market/>
5. Скрипник, С. В., Сливка, Я. В., & Музиченко, Т. О. (2024). Блокчейн-технології в бухгалтерії: нові підходи до забезпечення прозорості та надійності фінансової звітності.

Економіка та суспільство, (66). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-66-34>

6. Ajayi-Nifise, A. O., Falaiye, T., Odeyemi, O., Daraojimba, A. I., & Mhlongo, N. Z. (2024). Blockchain in U.S. accounting: A review — assessing its transformative potential for enhancing transparency and integrity. *Finance & Accounting Research Journal*, 6(2), 159-182. <https://doi.org/10.51594/farj.v6i2.786>
7. Бортнікова, М. Г., & Чиркова, Ю. Л. (2022). Особливості формування та реалізації smart-контрактів в Україні. *Економічний простір*, 181. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/181-13>
8. Cai, C. W. (2019). Triple-entry accounting with blockchain: How far have we come? *Accounting & Finance*, 61(1), 71-93. <https://doi.org/10.1111/acfi.12556>
9. Yang, Z., Ali, S., Tao, W., & Chen, H. (2024). From transactions to transformation: Exploring the impact of blockchain on customer financial well-being. *SAGE Open*, 14(2). <https://doi.org/10.1177/21582440241253955>
10. International Financial Reporting Standards (IFRS). *Official website of IFRS Foundation*. 2024. <https://www.ifrs.org/supporting-implementation/supporting-materials-by-ifrs-standards/>
11. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 8 "Нематеріальні активи": Наказ Міністерства фінансів України від 18.10.1999 № 242. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99>
12. European Financial Reporting Advisory Group (EFRAG). (2020). *Crypto-assets: Considerations on recognition and measurement*. Retrieved July 20, 2025, from <https://www.efrag.org/Assets/Download?assetUrl=/sites/webpublishing/SiteAssets/EFRAG%20Discussion%20Paper%20on%20Crypto-assets.pdf>
13. Labunska, S., Karaszewski, R., Prokopishyna, O., & Iermachenko, I. (2019). Cognitive analytical tools for cost management of innovation activity. *Problems and Perspectives in Management*, 17(1), 395–407. [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.17\(1\).2019.34](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.17(1).2019.34)
14. Labunska, S., Yermachenko, V., & Sidak, M. (2023). *Formation of approaches to information and intellectual resources management in enterprises' innovative activities*. In *Proceedings of the 8th International Scientific Conference "Economics, Management & Business 2023: Contemporary Issues, Insights and New Challenges* (pp. 372–383). <https://managerconf.com/wp-content/uploads/2024/09/EMB-2023-Final.pdf>